

รายงานการวิจัย

ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการครอบครัวต่อการจัดการของมารดาและ ภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย

รัชนีกร กุตรระแสง* ดร. ศิริยุพา สนั่นเรืองศักดิ์** และ ดร. นฤมล ชีระรังสิกุล**

Kuttarasang, R., Sananreangsak, S., & Teerarungsikul, N.

Effects of family management promotion program on maternal management and health status
of school-age children with Thalassemia.

Thai Journal of Nursing, 66(3), 1-10, 2017.

Key Words: Family Management Promotion Program, Maternal Management,
School Age Children, Thalassemia.

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการครอบครัวต่อการจัดการของมารดา และภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาของเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย ที่มารับการดูแล ณ โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด สุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมการจัดการครอบครัวตามแนวคิดการจัดการครอบครัวของ Grey, Knafil และ McCorkle (2006) เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนความรู้ การฝึกประเมินภาวะสุขภาพของเด็ก การฝึกตัดสินใจและแก้ปัญหา และการตั้งเป้าหมายการ

ดูแลเด็ก ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการจัดการของมารดา มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง เท่ากับ 0.79 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และการทดสอบที่ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมการจัดการครอบครัว มารดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนการจัดการของมารดาสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฯ และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และ ภายหลังได้รับโปรแกรมฯ เด็กในกลุ่มทดลองมีระดับฮีมาโตคริต และระดับซีรั่มเฟอร์ริตินไม่แตกต่างจากระยะก่อนได้รับโปรแกรมฯ และจากกลุ่มควบคุม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ได้รับทุนวิจัย จากมูลนิธิหม่อมเจ้าหญิงมณฑลารพ กมลาศน์ สยามพยาบาลแห่งประเทศไทย ปี 2558

*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลศิรินคร กรุงเทพมหานคร

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This quasi-experimental research aimed to determine the effects of family management promotion program on maternal management and health status of school-age children with Thalassemia. Research participants were mothers of school-age children with Thalassemia who came to receive care at a hospital and met the study inclusion criteria. They were randomly assigned to either the experimental (n = 20) or control groups (n = 20). The experimental group received a 8-weeks Family Management Promotion Program that was developed based on The Family Management Framework (Grey, Knafel, & McCorkle, 2006). The program consisted of knowledge sharing, child health assessment training, decision making and problem solving, and goal setting in child care. The control group received routine care. Data were collected using the Maternal Management Questionnaire which had a Cronbach's alpha coefficient of 0.79. Data were analyzed using descriptive statistics and t-test.

The results indicated that after receiving the program, mothers in the experimental group had significantly higher scores of maternal management than before receiving the program and than those in the control group ($p < .001$). However, there were no statistically significant differences in hematocrit level and serum ferritin level of children with Thalassemia in the experimental group before and after receiving the program and those in the control group at $p > .05$.

ความสำคัญของปัญหา

โรคธาลัสซีเมียเป็นโรคโลหิตจางพันธุกรรม เกิดจากความผิดปกติของการสร้างฮีโมโกลบิน เป็นผลให้เม็ดเลือดแดงมีลักษณะผิดปกติ เกิดการแตกทำลายของเม็ดเลือดแดง ส่งผลให้เกิดภาวะโลหิตจางเรื้อรัง (วิชัย ประยูรวิวัฒน์ และปัญญา เสกสรร, 2552) ในประเทศไทย พบผู้ป่วยเป็นโรคธาลัสซีเมีย ประมาณ 600,000 คน และประมาณร้อยละ 40 เป็นพาหะของโรคนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2550) เด็กที่ป่วยต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานจากโรคและการรักษา พบว่า ภาวะแทรกซ้อนจากภาวะซีด และภาวะเหล็กเกินที่อันตรายที่สุด คือ ภาวะหัวใจวายหรือหัวใจล้มเหลว อันเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตได้ถึงร้อยละ 60 (Ceci et al., 2006) และยังคงส่งผลกระทบต่อทางจิตใจ อารมณ์ และสังคม นอกจากนี้ยังมีผลต่อสมาชิกในครอบครัวทำให้ต้องปรับตัวต่อชีวิตครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปและต้องบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลในครอบครัว

ลักษณะครอบครัวชุมชนเมืองในปัจจุบัน มารดา คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังธาลัสซีเมีย มารดาต้องรับภาระดูแลเพิ่มมากขึ้น มารดาต้องมีการจัดการดูแลที่เหมาะสม เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนและลดความรุนแรงของโรค โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาระดับฮีมาโตคริต (Hematocrit) และควบคุมระดับซีรัมเฟอร์ริติน (Serum ferritin) ของเด็กให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ เนื่องจากเด็กยังไม่สามารถกระทำกิจกรรมที่ซับซ้อนในการดูแลสุขภาพตนเอง สังเกตอาการผิดปกติ ประเมินภาวะสุขภาพ และจัดการดูแลตนเองได้เต็มที่ จึงมีความต้องการพึ่งพามารดา (Schilling, Grey, & Knafel, 2002) ภาวะสุขภาพของเด็กจึงขึ้นอยู่กับจัดการของมารดาในการดูแล การที่มารดาจะมีการจัดการที่ดีนั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก รับรู้ผลกระทบของโรคต่อ